

Kan vi *la være* å restrukturere *la være*?

Helge Lødrup

Denne artikkelen handler om setninger som *Ola lot være å synge*. Det har vært sagt at *la være* representerer et tilfelle av restrukturering, reanalyse, leksikalisering eller grammatikalisering. Men det ser ikke ut til å finnes noen analyse av dette. Jeg viser her hvordan *la være* kan behandles innenfor rammen av leksikalsk-funksjonell grammatikk (LFG). Det ser ut til å være nødvendig å anta to mulige analyser av *la være* med infinitiv. For det første kan *la* og *være* sammen danne et komplekst predikat som tar en infinitiv. For det andre kan *la være* danne et komplekst predikat med den etterfølgende infinitiven – i alle fall for noen talere. Grammatisk evidens for denne siste muligheten er blant annet muligheten for såkalte lange passiver som *Ironien kan nesten ikke las være å pekes på* (www).

Nøkkelord: norsk syntaks; restrukturering; komplekse predikater; lette verb; lange passiver

1 Innledning¹

Denne artikkelen handler om setninger som (1).

(1) Ola lot være å synge

Jeg vil vise at det finnes ikke bare én, men faktisk to muligheter for restrukturering her. Ikke bare kan *la være* restruktureres til ett komplekst predikat – denne muligheten gjelder også helheten *la være å synge*, i alle fall for enkelte talere.

Komplekse predikater har vært diskutert i noen tiår i ulike grammatiske rammeverk (se f.eks. Butt 1995, Alsina 1996, Wurmbrand 2001, 2004, Cinque

1. Dette arbeidet ble presentert på MONS 17, november 2017. Jeg vil gjerne takke for innspill fra tilhørere der, og for kommentarer fra NLTs anonyme konsulenter,

2006, Lødrup 2014a). Et komplekst predikat består av to eller flere verb som har gått sammen til ett predikat – dette omtales gjerne som restrukturering eller reanalyse. Det komplekse predikatet kan så undergå grammatiske prosesser som normalt er forbeholdt enkeltverb. En slik prosess er passivering, som virker på hele det komplekse predikatet *forsøke å gjøre* i (2).

(2) Vi må forsøke å gjøre dette → Dette må forsøkes å gjøre(s)

Slike passiver kalles gjerne lange passiver (Lødrup 2014a). I en lang passiv er passivsubjektet et internt argument for det underordnede verbet. Dette verbet har gjerne passiv form i norsk, men noen talere aksepterer også aktiv form (som er eneste mulighet i andre språk, se Wurmbrand & Shimamura 2017). Jeg vet ikke om alternative analyser av setninger som (2). Legg spesielt merke til at (2) ikke kan analyseres som et tilfelle av subjekt-til-subjekt-løfting, for *forsøkes* tillater ikke slik løfting.²

Språk varierer når det gjelder i hvilken grad de tillater restrukturering. Men når de gjør det, er det verb med samme betydninger som går igjen som mulige førsteverb i språk etter språk (Wurmbrand 2001: 342-45). Noen viktige grupper er kausativer og kausativlignende verb (f.eks. *få, la*), aspektuelle verb (f.eks. *fortsette*), irrealisverb (f.eks. *forsøke*), og sterke implikative verb (f.eks. *unnlate, glemme, våge*).

Komplekse predikater er på en måte et fenomen i utkanten av grammatikken. Det er få verb som tillater det. Setninger som viser restrukturering, ligger av og til på grensen av hva man aksepterer, og det er variasjon mellom talere. Dette gjelder ikke bare norsk, se f.eks. Reis & Sternefeld (2004) om tysk, Hobæk Haff & Lødrup (2016) om fransk, og Wurmbrand & Shimamura (2017: 203-4) om engelsk.

Verbet *la* og dets motsvarigheter har spilt en rolle i litteraturen om komplekse predikater i germansk (f.eks. Taraldsen 1983, 1991, Platzack 1986, Vikner 1987, Gunkel 1999, Pitteroff 2014, 2015, Lødrup 2017). Det ser ut til å være ukontroversielt at setninger som (3)–(5) involverer restrukturering. (At (3) og (4) er arkaiske i moderne norsk, er en annen sak.)

2. Det passive *forsøkes* skiller seg fra passive subjekt-til-subjekt-løftingsverb som f.eks. *hevdes* blant annet ved at det ikke tillater at subjektet er formelt, som i (i), eller en idiombit, som i (ii).

(i) Det hevdes / *forsøkes å være ulver i skogen
 (ii) Helvetet hevdes / *forsøkes å bryte løs på mandag

- (3) Vi lot løslate fangene
- (4) Vi lot fangene løslate
- (5) Fanger lar seg gjerne løslate

Fokus her er altså *la være*, som finnes i norsk og dansk (*lade være*).³ *la være* nevnes av og til som et tilfelle av restrukturering, reanalyse, leksikalisering eller grammatikalisering (f.eks. Faarlund et al. 1997: 1010, Havnelid 2015: 66, Aagaard 2016: 77 om norsk, Hansen & Heltoft 2011: 1007, Hansen 2016 om dansk).⁴ Men det finnes ingen lengre diskusjon av dette. Denne artikkelen handler om hvordan slike intuisjoner kan gjøres rede for innenfor rammen av leksikalsk-funksjonell grammatikk (LFG).

Strukturen i artikkelen er slik: Del 2 viser at en setning med infinitiv som *Ola lot være å synge* ikke har samme analyse som *Ola lot dette være*. Del 3 argumenterer for at *la* og *være* er restrukturert til ett komplekst predikat i en setning som *Ola lot være å synge*, og del 4 utvider denne analysen til setninger med PP som *Ola lot være med den slags*. Del 5 gir evidens for at i alle fall noen talere tillater videre restrukturering, slik at det komplekse predikatet *la være* restrukturerer med den følgende infinitiven til et nytt komplekst predikat (f.eks. *la være å synge*).

2 *la* som løftingsverb

la være tar gjerne en infinitiv som komplement, som i (6), men det kan alternativt ta et nominalt ledd, som i (7). Komplementet kan også realiseres som null, som i (8), når det er underforstått fra den språklige eller ikke-språklige konteksten.

- (6) Ola lot være å synge
- (7) Ola lot dette være
- (8) La være!

3. Svensk har *låta bli* (Teleman et al. 1999: 713), og i noen grad er *bli* også mulig i norsk.
(i) Vil du la bli å kløre på bolla (NoWaC)

4. Faarlund et al. (1997: 1010) sier at *la være* er “nesten grammatikalisert som eit slags “hjelpesverb” for nekting”. Denne funksjonen er viktigere i dansk. Negering av imperativer gjøres normalt med *lade være* - muntlig dansk bruker nødvendig *ikke* her (Hansen & Heltoft 2011: 1106-7).

Bruken av *være* trenger en kommentar. Uttrykket *la være* betyr som helhet ‘unnlate, unngå’. Man kunne kanskje tenke seg at *være* her er kopula med et underforstått predikativ som f.eks. “i fred”. Men det virker mer nærliggende å si at det er en egen bruksmåte av *være*, som da er et uakkusativt verb med betydningen ‘forbli ugjort’ (om handling) eller ‘forbli uaffisert’ (om person eller ting). Bruksmåten finnes i noen ganske få andre kontekster, som i (9), og har den spesielle egenskapen at den i utgangspunktet bare forekommer i infinitiv (men den kan ha andre former enn akkurat *være* – mer i del 5).

(9) Det får heller *være*

Spørsmålet er så hvordan strukturen er i en setning som (7). Det er neppe nødvendig å anta restrukturering her. Setningen kan analyseres som ordinær subjekt-til-objekt-løfting, hvor objektet altså ikke får noen tematisk rolle av *la*, bare av *være*. Dette er relativt ekvivalent til å si at theme-argumentet og infinitiven utgjør en småsetning.

For setning (7) blir verbets argumentstruktur som i (10). Her er XCOMP den predikative funksjonen til infinitiven. Objektet får ingen tematisk rolle av *la*, dette er markert ved at det står utenfor hakeparentesene. Den funksjonelle strukturen blir som i (11). Her angir den buede linjen strukturdeling: infinitivens subjekt er samme argument som objektet til *la*. (Alle funksjonelle strukturer er forenklet slik at bare den mest nødvendige informasjonen er med.)

(10) *la* < agens theme >
 | |
 <SUBJ XCOMP> OBJ

(11)

PRED 'la <SUBJ XCOMP> OBJ'	
SUBJ 'Ola'	
OBJ 'dette'	
XCOMP	SUBJ
	PRED 'være <SUBJ>'
VERBFORM PRET	

Hvordan skal man så analysere setninger med infinitiv? Man kunne kanskje tenkt seg å gi (12) med infinitivkomplement den samme analysen som (13) med nominalt objekt.

(12) Ola lot være å synge

(13) Ola lot dette være

Hansen & Heltoft (2011: 1007) antyder at setninger som (12) og (13) en gang må ha hatt samme analyse. Men slik er det neppe i dag. Ett argument er forskjellen i leddstilling, infinitiven må stå etter *være*, mens et nominalt objekt må stå foran *være*.⁵ Et annet argument mot at infinitiven er objekt, er at den ikke kan bli subjekt i passiv, som i (14). Det kan et nominalt objekt i en ordinær subjekt-til-objekt-løftingssetning - i alle fall i noen grad, som i (15).

(14) *Å prate med ham skal las være

(15) bikkja skal las være i fred

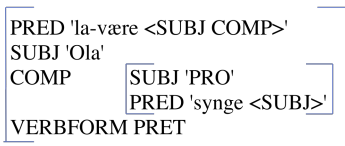
minimais08.diskusjonsforum.no/minimais08-about299.html 7.8.2017

Vi har sett i del 2 at en setning med *la* og *være* og infinitiv, som (12), vanskelig kan ha samme analyse som subjekt-til-objekt-løftingssetningen (13). (Nok et argument for dette er gitt under, etter eksemplene (19)–(20).)

3 Restrukturering: [*la være*] å synge

I setningene med *la* og *være* og infinitiv antar jeg at *la* og *være* er restrukturert til ett komplekst predikat. I LFG er komplekse predikater representert i den funksjonelle strukturen (det syntaktiske treet kan være det samme som for en lignende setning uten restrukturering). Den funksjonelle strukturen for (12) er da som i (16), hvor COMP er en funksjon for setningskomplementer.

(16)

5. Det forekommer at infinitiven er representert i objektposisjonen av et formelt objekt. Det må vel da sees som ordinær subjekt-til-objekt-løfting.

(i) jeg lar det være å kommentere oversettelsene deres

www.hildechristina.com/vakkerhud-no-presentasjon-og-info/ 3.7.2016

Ved restrukturering blir argumentstrukturene til *la* og *være* slått sammen. (Dette er her ment å være en synkron prosess, men se del 5.) Utgangspunktet er at *la* kan opptre som et såkalt “lett verb”. Det interne argumentet til *la* er da ikke en tematisk rolle, men en åpen posisjon, som i (17) under. Når *la* restrukturerer med *være* til et komplekst predikat, blir denne åpne posisjonen fylt av det semantiske argumentet til det underordnede verbet *være*. (Alsina 1996: 201–3 har noe om teknikalitetene her.) Agensrollen til *la* blir realisert som subjekt for hele det komplekse predikatet, som i (18). Den interne argumentposisjonen til det uakkusative *være* blir realisert av infinitiven, som blir komplement for hele det komplekse predikatet.⁶ Jeg går ut fra at *la være* alltid er restrukturert når det tar en infinitiv.

(17) *la* < agens < .. >>

(18) *la være* < agens < theme >>
 | |
 <SUBJ COMP>

Legg merke til at (17) ikke representerer noen generell mulighet for restrukturering, i motsetning til de bruksmåtene av *la* som finnes i (3)–(5) over. Det er bare det uakkusative *være* som opptrer som annetverb her, det finnes f.eks. ikke noe **Vi lot utstå å synge*.

Det komplekse predikatet *la være* kan i noen grad passiveres.

(19) det er iallefall ingen som hentyder at det skal las være å prate med èn av de
<http://www.fjellforum.no/forums/topic/2426-hvorfor-er-norrøna-dyrere-enn-bergans/?page=3> 5.1.2016

(20) (..) i hvilken grad det blir latt være å svare på vurderingen
bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7707/116216584.pdf?sequence=1 5.1.2016

6. Det kan tenkes ett argument for at infinitiven ikke har funksjonen COMP, men heller objekt. En COMP kan vanligvis ikke inngå i en ubegrenset avhengighet (Dalrymple & Lødrup 2000), men det er vel ikke umulig her.

(i) Å synge tror jeg vi lar være

Dette kan kanskje sees i sammenheng med den såkalte Higgins' generalisering, som gjengis slik i Dalrymple & Lødrup (2000): “A clausal argument can enter into an unbounded dependency only if it is in an NP position, i.e. a position in which an NP is possible as an alternative to the clausal argument.”

En slik passiv må være upersonlig, for det komplekse predikatet kan ikke ta noe argument som eger seg som passivsubjekt.⁷ Derimot har subjekt-til-objekt-løftingsverbet *la* ingen upersonlig passiv, sammenlign eksempel (21) med eksempel (15) over. Dette gir nok et argument for at setninger som (12) og (13) over, med henholdsvis infinitivkomplement og nominalt objekt, må ha ulik grammatisk analyse. (To andre argumenter er nevnt i del 2, under eksemplene (12)–(13).)

(21) *Det skal las en bikkje være i fred

Det er et generelt fenomen i komplekse predikater i norsk, og enkelte andre språk, at det andre verbet i noen grad kan ta samme bøyingsform som det første, som et alternativ til infinitiv. Dette kan sees som en form for kongruens. Det er vanlig i imperativ, som (22) (Havnelid 2015), og dessuten i partisipp i uformelt språk, som (23) (Aagaard 2016). (Mer om dette i del 5.)

(22) Så vennligst slutt å kveruler (NoWaC)

(23) Har som regel klart å vært venner med ekser (NoWaC)

Ut fra analysen som er gitt, skulle man forvente at *være* kan ta samme bøyingsform som *la*. Det er lett å finne data som støtter dette for imperativs del, som (24), men det er mer å si om formen *vær* – se under. Partisippkongruens ved *være* ser ut til å være mer marginalt, men eksempler finnes på web, som (25).

(24) La vær å tenke på det (NoWaC, fra Havnelid 2015:44)

(25) Hadde nok også dratt bort og latt vært å ta telefonen.

www.klikk.no/forum/foreldre/topic/137358664-idiot-av-en-samboer/ 19.7.2017

Vi har sett i del 3 at *la* og *være* kan være restrukturert til ett komplekst predikat, som tar den følgende infinitiven som komplement.

7. Setninger som (19)–(20) viser at kontrolløren for subjektet til den underordnede infinitiven ikke behøver å være syntaktisk realisert. Infinitiven må derfor ha PRO som subjekt. Den kan ikke få sitt subjekt gjennom strukturdelling som i (11) over, for strukturdelling krever at en kontrollør må være til stede i den funksjonelle strukturen.

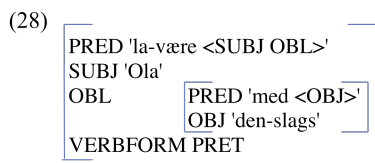
4 Restrukturering: [*la være*] med den slags

la være har en bruksmåte som ikke har vært nevnt: det kan ta en PP med *med*.

(26) Ola lot være med den slags

(27) Ola lot være med å synge

Restruktureringsanalysen kan også anvendes her. Den eneste forskjellen fra setningene med infinitiv er at det er en PP med *med* som realiserer den interne rollen til det komplekse predikatet. I den funksjonelle strukturen går jeg ut fra at PPen er en OBL (oblik), en funksjon for valensbundne adverbialer. Den funksjonelle strukturen blir da som i (28), og argumentstrukturen som i (29).

(29) la være <agens < theme >>

<SUBJ	OBL>

Det virker kanskje merkelig at et setningskomplement alternerer med en PP. Men slik alternasjon er vanlig (Dalrymple & Lødrup 2000, Lødrup 2004), og finnes også f.eks. ved aspektuelle verb.

(30) Ola fortsatte (med) å spille munnspill

(31) Ola fortsatte med musikk

Som en kuriositet kunne det nevnes at reanalyserte setninger med PP helt marginalt kan gi grunnlag for personlige passiver. Objektet for *med* realiseres da som passivsubjekt, som i den danske setningen (32).

(32) Mange ting man har besvær med klares bedst ved at la's vær med

(Piet Hein: *Gruk fra alle årene IV*, København, Borgen 1995)

Vi har sett i del 4 at restruktureringsanalysen også kan anvendes i setninger hvor *la* og *være* tar en PP med *med*.

- (36) Ironien (..) kan nesten ikke las være å pekes på
<http://vgd.no/samfunn/likestilling/tema/1728998/tittel/sinte-eldre-kvinner>
5.1.2016
- (37) tror dette er et viktig tema som ofte blir latt være å snakke om
lykkelita.blogg.no/1378248327_04092013.html 5.1.2016

På samme måte finnes det en viss mulighet for at en presenteringssetning kan dannes på grunnlag av et komplekst predikat (Holmberg 2002: 122). I (38) er *noen* det presenterte objektet for *la være å komme*.

- (38) Jeg skulle ønske det kunne la være å komme noen (konstruert)

Endelig kan det siste verbet kongruere i form med bøyingsformen til *la*.

- (39) La være å gjør noen kåte
<https://www.ung.no/vote/?idVote=261> 18.7.2017
- (40) Jeg kunne jo selvfølgelig latt være å sagt noe som helst... (NoWaC, fra Aagaard 2016: 77)

Denne kongruensmuligheten følger av at konstruksjonen er monoklausal (Niño 1997, Sells 2004, Lødrup 2014a, 2014b).⁹ De to verbene bidrar med grammatisk informasjon til samme funksjonelle struktur. Hvis de f.eks. er partisipper, bidrar de begge med [VERBFORM PARTISIPP]. Det er ingenting i veien for at slik informasjon skal komme fra to kilder. Setning (41) får da den funksjonelle strukturen (42).

- (41) hvis Ola hadde latt være å sunget ..

- (42)
PRED 'lavær-synge <SUBJ>'
SUBJ 'Ola'
TYPE KONTRAFAKTISK
VERBFORM PARTISIPP

9. Også når *la* tar subjekt-til-objektløfting, forekommer slik kongruens i tekst.
(i) Hadde jeg vært deg hadde jeg latt knærne fått mye ro (NoWaC, fra Aagaard 2016: 83)
Det virker rimelig å anta som Aagaard (2016: 64-65) at også dette kan være et tilfelle av restrukturering. Flere språk har tilsvarende verb med egenskaper dels som subjekt-til-objektløftingsverb og dels som restrukturingsverb (se f.eks. Rowlett 2007 om fransk *laisser* 'la').

Setning (43), som har siste verb i infinitiv, får samme funksjonelle struktur som (41), som har siste verb i partisipp.

(43) hvis Ola hadde latt være å synge ..

Jeg følger den tradisjonelle antagelsen at infinitiv er en umarkert verbform som ikke har noen spesifisering av grammatiske trekk. En slik underspesifisering av VERBFORM er kompatibel med [VERBFORM PARTISIPP].

Hvordan kan man så analysere setninger hvor *la være* og det følgende verbet utgjør ett komplekst predikat? Ved første øyekast kan det se ut som om analysen fra del 3 kan appliseres også her. Det er nemlig en generell mulighet for at restrukturering kan omfatte flere verb, det følger av seg selv når alle verbene, bortsett fra det siste, tillater restrukturering. Lange passiver gir klare eksempler (Lødrup 2014a: 380).

(44) Det skjemaet må forsøkes å huskes å brukes

Men det er to problemer med dette. For det første kan ikke *være* være et restrukturingsverb - det er enverdig, så det tar ikke noe verbalt komplement som det kunne restrukturere med. Det er ikke *være* som muliggjør restrukturering, men helheten *la være*. Det er slående at *la være* har en betydning som kan parafraseres med ‘unnlate’ eller ‘unngå’, som begge er restrukturingsverb. Slike verb tilhører gruppen av sterke implikative verb (andre er f.eks. *glemme*, *våge*). Slike verb kan være restrukturingsverb i ulike språk (Wurmbrand 2001:342–45).¹⁰ Norsk tillater lange passiver med *unnlate* og *unngå* som (45)–(46).

10. Eksempler er de franske verbene *éviter* ‘unngå’ og *omettre* ‘unnlate’, som forekommer i lange passiver. Setningene (i) - (ii) er fra www (fra Hobæk Haff & Lødrup 2016).

- (i) il y a des choses qui sont évitées d’être dites
det der har ART ting som er unngått å være sagt
‘Det finnes ting som unngås å sies’
www.lesdragonsdasgard.com/t24077p20-un-petit-n... 21.11.2014
- (ii) mais ce qui est omis d’être écrit est que la véritable note est 18.2
men det som er unnlatt å være skrevet er at den virkelige karakter er 18.2
‘Men det som unnlates å skrives er at den virkelige karakteren er 18.2’
www.jeuxvideo.com/.../1-50-15747451-1-0-1-0-ok... - 20.11.2014

- (45) det som er viktig unnlates å snakkes om
www.minervanett.no/for-en-ny-valgreform 1.4.2013
- (46) Følgende legemidler bør unngås å tas sammen med Lithionit
<https://myhealthbox.eu/nb/medikament/Lithionit42mg/567939> 12.3.2018

For det andre er det klart at *være* er uberørt av de grammatiske prosessene som virker på det komplekse predikatet (lang passiv, trekkongruens, presentering). De foregår ikke bare uavhengig av egenskapene til *være*, men berører heller ikke formen på det. Særlig er det slående at *være* kan opptre i en lang passiv når det selv ikke kan passiveres, og ikke har noen passiv form. Når verbet som følger *la være* får trekkongruens, deltar ikke *være* i prosessen. Verbet som følger *latt være* kan få partisippform uten at *være* er berørt, som vi ser i (40) over. Riktignok er det mulig å finne noen ganske få eksempler på *www* hvor både *være* og det følgende verbet får partisippform, som (47) – dette kan ikke analysen redegjøre for.

- (47) Har latt vært å lest nyheter på noen dager nå
[www.sidetmedord.no/Forum/Angst/Jeg-er-et-vrak/\(msgid\)/55056](http://www.sidetmedord.no/Forum/Angst/Jeg-er-et-vrak/(msgid)/55056) 23.6.2017

Slike setninger virker mindre akseptable, og når man legger dem til side, er det altså *la være* som helhet som restrukturerer med det etterfølgende verbet. *være* bare “er der”, og deltar ikke i grammatiske prosesser. Det ser ut til at *være* er blitt en del av et leksikalisert uttrykk, og har mistet sine grammatiske og semantiske egenskaper.¹¹ Et argument for dette synet er at formen *vær* kan brukes som alternativ til *være*, også utenom de tilfellene der *la* er imperativ, som (48)–(52). Det samme er tilfelle i dansk (Hansen & Heltoft 2011: 1007-8). Det finnes ingen fonologisk motivasjon for dette, og ingen generell prosess som er uavhengig av *la*.

- (48) man kan jo ikke la vær å smile av skjønn Yvonne
krinterior.blogspot.com/2015/04/anbefaling-interirbutikker-pa-nett.html 29.8.2018

11. Den samme intuisjonen kommer til uttrykk på en litt annen måte i INESS-prosjektets maskingrammatikk for bokmål (<http://clarino.uib.no/iness/xle-web>). Der blir *være* analysert som PRT, altså partikkel, i setninger hvor *la være* tar infinitiv.

- (49) Du må velge aktivt å la vær å skade deg
<https://www.ung.no/oss/psykisk/260237.html> 12.3.2018
- (50) Milliardæren Trump lar vær å trimme øyenbrynene
<https://www.nettavisen.no/okonomi/trump-skremmer-med-yenbrynene/1044511.html> 12.3.2018
- (51) Lot vær å føre regnskap i syv år
<https://www.moss-avis.no/nyheter/lot-var-a-fore-regnskap-i-syv-ar/s/2-2.2643-1.3980801> 29.8.18
- (52) hver tiende har latt vær å kjøpe nødvendig medisin
<https://www.dinside.no/okonomi/disse-er-ikke-rike/62028293> 12.3.2018

I webtekster finner man ikke så sjelden *lavær* skrevet som ett ord i infinitiv og imperativ.

- (53) er det så viktig for dem, så lavær og skriv under!
<https://forum.klanen.no/showthread.php?26146-Streik-i-Tippeligaen-til-helgen/page3> 29.8.2018
- (54) Jeg har faktisk klart å lavær å kjøpe tilbake aksjene jeg solgte
forum.hegnar.no/post.asp?id=20890699 4.7.2017

I østnorsk kan imperativ *lavær* uttales som ett fonologisk ord med trykk på første stavelse og tonem 2. (Ellers har *være* trykk, mens *la* er trykklett.) Dette må forstås som samme trykkmønster som i f.eks. ²*kast-ut*.¹²

Til tross for at *være* intuitivt hører sammen med *la*, er det klart at de to ikke danner noen enhet i konstituentstrukturen. Både subjekt og adverbialer kan komme mellom dem, som i (55).

- (55) Hvorfor lar ikke Ola være å synge?

12. Det ser ut til at enkelte talere har restrukturert *la* og *være* som ett verb. På www kan man finne noen eksempler på at *lavære* er bøyd som et svakt verb.

- (i) Hun blir sikkert sur og laværer å komme
<https://forum.kvinneguiden.no/topic/568303-hjelp/> 16.08.2018
- (ii) at jeg laværte å klø eller rive
miss-nerland.blogspot.com/2009/04/okei-dagen-er-ikke-helt-perfekt.html
16.08.2018
- (iii) Men jeg ville muligens ha lavært å spise bringebærmouseen.
<http://forum.lavkarbo.no/archive/index.php/t-12606.html> 16.08.2018

Hansen & Heltoft (2011: 1008) kaller det reduserte *være* et inkorporert adverbial. Men de opererer med et vidt inkorporeringsbegrep (Hansen & Heltoft 2011: 939–54), og det er ikke åpenbart hva som ligger i dette. Jeg antar at det reduserte *være* er et ord uten semantisk form som er funksjonelt hode i den verbale frasen som *la* tar – i konstituentstrukturen. I den funksjonelle strukturen er det usynlig. (Det reanalyserte *la være* må altså ha en leksikoninnførsel hvor *la* i konstituentstrukturen selekterer en verbal projeksjon med det “tomme” *være* som funksjonelt hode.)

Det ser ut til å ha vært en diakron utvikling her. Se igjen på gjennomgangs-eksempelet.

(56) Ola lot være å synge

Som utgangspunkt kan man ta antagelsen i Hansen & Heltoft (2011: 1007) om at slike setninger en gang hadde samme analyse som setninger med et nominalt objekt - det vil her si at infinitiven var objekt i en subjekt-til-objekt-løftingskonstruksjon. Så har *la* og *være* restrukturert til ett komplekst predikat som tar infinitiven som komplement. Dette er et tilfelle av grammatikalisering, på den måten at *la* forandrer status fra leksikalsk verb til lett verb. Så er det i alle fall noen talere som har reanalysert *la være* fra å være et komplekst predikat som er dannet av to verb, til å bli et predikat som består av *la* pluss en meningsløs bit *vær(e)*. Dette predikatet kan så restrukturere med den etterfølgende infinitiven. Dette er ytterligere grammatikalisering, ettersom *være* nå har mistet sin leksikalske status, og gått over til å bli et tomt funksjonelt hode. Et mulig argument for at det komplekse predikatet er blitt reanalysert før det restrukturerer med den etterfølgende infinitiven, er at den ikke-kongruerende (ikke-imperative) formen *vær* også forekommer i tekst når *la vær(e)* ikke tar en infinitiv som det kan restrukturere med (som i dansk, Hansen & Heltoft 2011: 1008).

(57) Hvor vanskelig kan det være å la vær med alle disse stygge ordene (NoWaC)

(58) Claus lar vær med å stille noen spørsmål (NoWaC)

(59) Kunne sagt mye om dette, men lar vær (NoWaC)

Den skisserte utviklingen virker ikke så unaturlig. Utgangspunktet er en sekvens av verb som er frekvent. Søk i NoWaC-korpuset viser at når *la* (lemma) står rett foran en infinitiv, er denne infinitiven *være* i 84% av tilfellene. Stikkprøver i treffene indikerer at den dominerende bruksmåten av *være* her er den som kan

restrukturere, altså det uakkusative *være* som betyr ‘forbli ugjort’ eller ‘forbli uaffisert’. (Men andre bruksmåter forekommer, jf. f.eks. *Denne kan du la være blank.*)

Det som skjer, er at *la være* blir leksikalisert og grammatikalisert. Det må antas å ha fått sin egen ordinære leksikoninnførsel, som i (60), slik at det ikke behøver å dannes “på nytt” fra det lette verbet *la* pluss *være*. Denne nye leksikoninnførselen gir for noen talere grunnlag for utviklingen av et nytt lett verb *la(-) vær(e)*, som i (61), som kan restrukturere med infinitiven. (Linjen betyr at rollene identifiseres med hverandre og realiseres av samme syntaktiske argument.)

(60) *lavær* <agens theme >
 | |
 <SUBJ COMP>

(61) *lavær* <agens <.. >>
 |

Argumentstrukturen (61) er utgangspunkt for restrukturering med infinitiven. For *la være å synge* blir argumentstrukturen som i (62).

(62) *lavær synge* <agens <agens> >
 |
 <SUBJ>

6 Konklusjon

la være er spesielt på den måten at det – i alle fall for noen talere – har restrukturering i to omganger: Først restrukturering av *la* og *være* til komplekst predikat, så en leksikalisering av dette predikatet, og deretter ny restrukturering med den følgende infinitiven. En frekvent sekvens som *la være* står lagelig til for hogg for leksikalisering, ikke minst når annen del skiller seg sterkt fra den ordinære bruken av verbet. Videre har både *la* og det leksikaliserte *la være* den typen syntaks, og ikke minst semantikk, som fremmer restrukturering. Så da kan vi nesten ikke *la være*.

Korpus

NoWaC (Norwegian Web as Corpus)

<http://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab/prosjekter/nowac/index.html>

Referanser

- Aagaard, Teodor Ekblad. 2016. *Doble partisipper i norsk: Verbal trekkongruens og restrukturering*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Alsina, Alex. 1996. *The Role of Argument Structure in Grammar: Evidence from Romance*. Stanford, CA: CSLI Publications.
- Butt, Miriam. 1995. *The Structure of Complex Predicates in Urdu*. Stanford, CA: CSLI Publications.
- Cinque, Guglielmo. 2006. *Restructuring and Functional Heads*. New York: Oxford University Press.
- Dalrymple, Mary & Helge Lødrup. 2000. The grammatical functions of complement clauses. I Butt, Miriam & Tracy Holloway King (red.) *Proceedings of the LFG00 Conference*. CSLI Publications.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunkel, Lutz. 1999. Causatives in German. *Theoretical Linguistics* 25-2/3, 133–160.
- Hansen, Erik. 2016. LAVÆR! *Folia Scandinavica* 20, 51–56.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft. 2011. *Grammatik over det danske sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Havnelid, Inga Margrethe. 2015. “Prøv å fakk skurken som gjemmer seg på Manhattan”: Om dobbel imperativ i norsk. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.
- Higgins, F. R. 1973. On J. Emonds’s analysis of extraposition. I Kimball, John P. (red.), *Syntax and Semantics 2*. New York: Academic Press, 149–195.
- Hobæk Haff, Marianne & Helge Lødrup. 2016. Où en est le “passif long” en français? *Syntaxe et sémantique* 17, 153–73.
- Holmberg, Anders. 2002. Expletives and agreement in Scandinavian passives. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 4-2, 85–128.
- Lødrup, Helge. 2004. Clausal complementation in Norwegian. *Nordic Journal of Linguistics* 27-1, 61–95.
- Lødrup, Helge. 2014a. Long passives in Norwegian: Evidence for complex predicates. *Nordic Journal of Linguistics* 37-3, 367–391.

- Lødrup, Helge. 2014b. How can a verb agree with a verb? Reanalysis and pseudocoordination in Norwegian. I Butt, Miriam & Tracy Holloway King (eds.): *Proceedings of the LFG14 Conference*. Stanford, CA: CSLI Publications, 367–86.
- Lødrup, Helge. 2017. Reflexive sentences with *la* ‘let’ in Norwegian – active or passive? I Rosén, Victoria & Koenraad De Smedt (red.) *The Very Model of a Modern Linguist: In Honor of Helge Dyvik*. BeLLS 8, 167–82.
- Niño, Maria-Eugenia. 1997. The multiple expression of inflectional information and grammatical architecture. I Corblin, Francis, Danièle Godard & Jean-Marie Marandin (red.): *Empirical Issues in Formal Syntax and Semantics*. Bern: Peter Lang, 127–47.
- Pitteroff, Marcel. 2014. Non-Canonical *lassen*-Middles. Avhandling. Universitetet i Stuttgart.
- Pitteroff, Marcel. 2015. Non-canonical middles: A study of personal *let*-middles in German. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 18-1, 1–64.
- Platzack, Christer. 1986. The structure of infinitive clauses in Danish and Swedish. I Dahl, Östen & Anders Holmberg (red.): *Scandinavian syntax*. Institute of Linguistics, University of Stockholm, 123–137.
- Reis, Marga & Wolfgang Sternefeld. 2004. Review article of Susanne Wurmbrand ‘Infinitives Restructuring and Clause Structure’. *Linguistics* 42-2, 469–508.
- Rowlett, Paul. 2007. Cinque’s functional verbs in French. *Language Sciences* 29-6, 755–786.
- Sells, Peter. 2004. Syntactic information and its morphological expression. I Sadler, Louisa & Andrew Spencer (red.): *Projecting Morphology*. Stanford, CA: CSLI Publications, 187–225.
- Taraldsen, Tarald 1983 *Parametric Variation in Phrase Structure: A Case Study*. Avhandling, Universitetet Tromsø.
- Taraldsen, Tarald. 1991. A directionality parameter for subject-object linking. I Freidin, Robert (red.): *Principles and Parameters in Comparative Grammar*. Cambridge, MA: MIT Press, 219–268.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. *Svenska akademiens grammatik. Bind 4*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Vikner, Sten. 1987. Case assignment differences between Danish and Swedish. I Allan, Robin & Michael P. Barnes (red.): *Proceedings of the Seventh Biennial Conference of Teachers of Scandinavian Studies in Great Britain and Northern Ireland*. London: University College, 262–281.

- Wurmbrand, Susanne. 2001. *Infinitives: Restructuring and Clause Structure*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Wurmbrand, Susi. 2004. Two types of restructuring – Lexical vs. functional. *Lingua* 114, 991–1014.
- Wurmbrand, Susanne & Koji Shimamura. 2017. The features of the voice domain: Actives, passives, and restructuring. I d'Alessandro, Roberta, Irene Franco & Ángel Gallego (red.): *The Verbal Domain*. Oxford University Press, 179–204.

Summary

This article discusses sentences like *Ola lot være å synge* ‘Ola let be to sing’ (i.e. Ola refrained from singing). It has been said that *la være* ‘let be’ represents a case of restructuring, reanalysis, lexicalization or grammaticalization. However, no analysis seems to exist. I show how *la være* can be treated within the framework of Lexical Functional Grammar (LFG). It seems to be necessary to assume two possible analyses of *la være* with an infinitive. First, *la* ‘let’ og *være* ‘be’ can together form a complex predicate that takes an infinitive. Second, *la være* can form a complex predicate with the following infinitive – for some speakers. Grammatical evidence for the latter option includes so-called long passives, such as *Ironien kan nesten ikke las være å pekes på* ‘irony.DEF can almost not let.PASS be to point.PASS to’ (i.e. One can hardly refrain from pointing out the irony’).

Helge Lødrup
Professor i lingvistikk
Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Universitetet i Oslo
Pb 1102, Blindern
0317 Oslo
helge.lodrup@iln.uio.no